

Zasiłek na dziecko w przypadkach transgranicznych (Unia Europejska, Europejski Obszar Gospodarczy i Szwajcaria)

Stosowanie prawa ponadpaństwowego

Celem publikacji tego informatora jest poinformowanie Państwa o szczególnych rozwiązaniach obowiązujących w przypadkach transgranicznych. Ogólne wskazówki na temat zasiłków na dzieci znajduć Państwo w informatorze „Zasiłek na dziecko” (Kindergeld).

1. Informacje ogólne

W dotyczących zasiłków na dzieci przypadkach transgranicznych postanowienia prawa europejskiego mają priorytet w stosunku do przepisów krajowych.

Przy przyznawaniu podatkowoprawnych i socjalnoprawnych zasiłków na dzieci na podstawie ustawy o podatku dochodowym względnie federalnej ustawy o zasiłkach na dzieci należy dlatego w przypadkach transgranicznych stosować właściwe rozporządzenia (WE) numer 883/2004 i numer 987/2009 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Przykład: Rodzina Müllerów mieszka z nowonarodzonym dzieckiem Maxem w Niemczech. Pan Müller pracuje w Austrii i dojeżdża codziennie do pracy. Pani Müller jest gospodynią domową. Zasiłek na dziecko zasadniczo przysługiwałby obojgu zarówno w Niemczech, jak i w Austrii.

Pan Müller chciałby za zgodą żony złożyć wniosek o zasiłek na dziecko.

Ze względu na sytuację transgraniczną oprócz ustawy o podatku dochodowym należy uwzględnić także rozporządzenia (WE) numer 883/2004 i numer 987/2009.

2. Do czego potrzebne są rozporządzenia (WE) numer 883/2004 i 987/2009?

Ponieważ w transgranicznych przypadkach zasiłków na dzieci z reguły występują prawa do świadczeń rodzinnych w kilku krajach jednocześnie, dochodzi do tzw. konkurencji praw.

W celu rozwiązania takich konkurencji praw rozporządzenia (WE) numer 883/2004 i numer 987/2009 określają, które ustawodawstwo znajduje zastosowanie w stosunku do osób i które państwo jest właściwe do udzielenia świadczeń rodzinnych tym osobom. Zapobiega to jednoczesnemu podleganiu tej samej osoby ustawodawstwu kilku państw członkowskich i pobieraniu przez nią kilku świadczeń o takim samym przeznaczeniu. Jedna osoba może zasadniczo podlegać ustawodawstwu tylko jednego państwa członkowskiego.

Niezależnie od przepisów koordynujących prawo europejskie uprawnienie może istnieć także według tylko krajowego prawa, kiedy według prawa europejskiego dane państwo nie jest właściwe według regulacji prawa europejskiego, ale spełnione są warunki przysługiwania uprawnienia według prawa krajowego.

Ciąg dalszy przykładu: Ponieważ zasiłek na dziecko dla Maxa zasadniczo przysługuje zarówno w Austrii, jak i w Niemczech, należy zgodnie z europejskimi przepisami koordynującymi sprawdzić, które państwo jest właściwe dla wypłacania zasiłku na dziecko.

3. W których przypadkach znajdują zastosowanie rozporządzenia (WE) numer 883/2004 i numer 987/2009?

Rozporządzenia (WE) numer 883/2004 i numer 987/2009 obowiązują od 1 maja 2010 we wszystkich państwach Unii Europejskiej. Od 1 kwietnia 2012 obowiązują one także w stosunku do Szwajcarii oraz od 1 czerwca 2012 także w stosunku do państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego (Islandii, Liechtensteinu i Norwegii). Wcześniej nastąpiła koordynacja świadczeń rodzinnych według rozporządzeń (EWG) numer 1408/71 i 574/72.

Zakresem ich obowiązywania objęci są obywatele państw członkowskich i członkowie ich rodzin względnie ich żyjący najbliżsi oraz mieszkający na obszarze leżącym w zakresie obowiązywania rozporządzeń uznani uchodźcy lub bezpaństwowcy i z reguły także obywatele państw trzecich, którzy zgodnie z prawem przebywają w jednym z krajów członkowskich.

Ciąg dalszy przykładu: Rozporządzenia (WE) numer 883/2004 i numer 987/2009 znajdują zastosowanie, ponieważ pan i pani Müller są mieszkającymi w Niemczech obywatelami Unii Europejskiej, a miejsce pracy pana Müllera w Austrii wiąże ich sytuację z innym państwem członkowskim Unii Europejskiej.

Jeżeli już przed 31.12.2020 r. potwierdzone zostało miejsce zamieszkania w Niemczech lub podjęto pracę w Niemczech, stan rzeczy podlega umowie o wyjściu UE/Wlk. Bryt. W takim przypadku informacje są nadal ważne również dla przypadków odnoszących się do Wielkiej Brytanii.

4. Które ustawodawstwo należy stosować w przypadkach ponadpaństwowych?

Rozporządzenia (WE) numer 883/2004 i numer 987/2009 określają m.in., które krajowe ustawodawstwo należy stosować w odniesieniu do osób.

Jeżeli są Państwo zatrudnieni lub pracujecie na własny rachunek, to podlegacie Państwo zgodnie z właściwymi regulacjami w rozporządzeniach zasadniczo ustawodawstwu tego państwa członkowskiego, w którym Państwo jesteście zatrudnieni lub pracujecie na własny rachunek. Z zatrudnieniem/pracą na własny rachunek zrównana jest przerwa w zatrudnieniu z powodu bezrobocia, dopóki przysługują świadczenia dla bezrobotnych według ustawodawstwa danego państwa.

Ponadto obowiązują zasady specjalne dla określonych grup osób. Przykładowo pracownik oddelegowany (np. przez przedsiębiorstwo z Niemiec do wykonania określonego zlecenia we Francji) podlega z reguły w dalszym ciągu ustawodawstwu państwa, z którego został oddelegowany.

W pozostałym zakresie osoby podlegają ustawodawstwu państw członkowskich, w których mieszkają.

Ciąg dalszy przykładu: Ze względu na pracę zarobkową w Austrii pan Müller podlega ustawodawstwu austriackiemu. Pani Müller podlega ustawodawstwu niemieckiemu ze względu na miejsce zamieszkania w Niemczech.

5. Jak rozwiązuje się konkurencję praw?

Kiedy prawo do świadczenia rodzinnego na dziecko przysługuje w dwóch lub kilku krajach członkowskich Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego lub w Szwajcarii i dochodzi do zbiegu praw do świadczeń rodzinnych, to takie konkurencje praw należy rozwiązywać według zasad pierwszeństwa z rozporządzenia (WE) numer 883/2004. Z tych zasad wynika, które państwo członkowskie jest właściwe w pierwszej względnie dalszej kolejności do wypłacania świadczeń rodzinnych.

Zasady pierwszeństwa uwzględniają zatrudnienie lub pracę na własny rachunek, emeryturę lub rentę i miejsce zamieszkania i są następujące:

1) Kiedy zasiłek na dziecko przysługuje w kilku państwach z różnych powodów:

- W pierwszej kolejności właściwym jest państwo, w którym osoba jest zatrudniona lub pracuje na własny rachunek.
- W przypadku, w którym osoba nie jest zatrudniona i nie pracuje na własny rachunek, właściwym jest państwo, którego ustawodawstwo reguluje otrzymywanie emerytury lub renty przez osobę.

Do osób otrzymujących emeryturę lub rentę zaliczają się wszystkie osoby otrzymujące emeryturę po osiągnięciu wieku emerytalnego, rentę z tytułu obniżonej zdolności do zarabkowania lub z tytułu śmierci z jednego z ubezpieczeń ustawowych oraz otrzymujące rentę inwalidzką z powodu wypadku lub rentę dla pozostałego przy życiu najbliższego z ustawowego ubezpieczenia od wypadków. Emerytami/rencistami są także urzędnicy w stanie spoczynku i osoby zrównane z nimi, które otrzymują zaopatrzenie na podstawie przepisów o prawach urzędników i żołnierzy.

Przykłady:

- Matka jest zatrudniona w państwie A. Ojciec otrzymuje emeryturę/rentę z państwa B. Oboje rodzice mieszkają w państwie C. Z racji zatrudnienia matki w pierwszej kolejności właściwym jest państwo A.
- Oboje rodzice pracowali wcześniej na własny rachunek w państwie A i dlatego nie otrzymują ustawowej emerytury. Oboje mieszkają w państwie B. Właściwym jest państwo B.

2) Kiedy zasiłek na dziecko przysługuje w kilku państwach z tych samych powodów, zawsze w pierwszej kolejności właściwym jest to państwo, w którym mieszka dziecko.

Przykłady:

- Matka jest zatrudniona w państwie A. Ojciec jest zatrudniony w państwie B. Dziecko mieszka w państwie A i w związku z tym w pierwszej kolejności właściwym jest państwo A.
- Matka otrzymuje emeryturę/rentę z państwa A. Ojciec otrzymuje emeryturę/rentę z państwa B. Dziecko mieszka w państwie B i w związku z tym w pierwszej kolejności właściwym jest państwo B.

Państwo właściwe według zasad pierwszeństwa w pierwszej kolejności musi udzielić zasiłku na dziecko w pełnej wysokości. W państwie właściwym w dalszej kolejności prawo do zasiłku na dziecko jest zawieszone w wysokości kwoty, która jest przewidziana według ustawodawstwa państwa właściwego w pierwszej kolejności.

Dlatego wypłata kwoty różnicy zasiłków na dziecko w Niemczech (będących państwem właściwym w dalszej kolejności) możliwa jest tylko wtedy, kiedy zasiłek na dziecko udzielony w innym państwie jest niższy od zasiłku na dziecko przysługującego w Niemczech. Jeżeli świadczenia przewidziane w innym państwie członkowskim są wyższe, to wypłata niemieckiego zasiłku na dziecko nie ma miejsca.

Wyjątek:

Jeżeli ojciec dziecka mieszka w państwie A, a matka dziecka mieszka w państwie B i żadne z nich nie pracuje zarobkowo i nie otrzymuje emerytury/renty, tzn. jeżeli o pierwszeństwie właściwości decyduje tylko układ miejsc zamieszkania, to właściwym jest to państwo, w którym mieszka dziecko, w tym przypadku państwo B. Jednak przy tym układzie drugie państwo nie wypłaca kwot różnicy.

Ciąg dalszy przykładu: Zasiłek na dziecko należałoby przyznać zasadniczo w Niemczech i w Austrii, jednak z różnych powodów (praca zarobkowa/miejsce zamieszkania). Występuje zatem konkurencja praw.

Ze względu na pracę zarobkową wyłącznie w Austrii w pierwszej kolejności udzielone muszą być austriackie świadczenia rodzinne. Dla udzielenia zasiłku na dziecko Niemcy są właściwe tylko w dalszej kolejności. W związku z tym niemiecki zasiłek na dziecko powinien zostać udzielony ewentualnie w wysokości różnicy w stosunku do austriackiego zasiłku na dziecko.

6. Kto otrzymuje zasiłek na dziecko?

Rozporządzenie (WE) numer 883/2004 nie reguluje tego, komu wypłacane są świadczenia rodzinne w państwach właściwych w pierwszej i dalszej kolejności, kiedy prawo do świadczeń przysługuje kilku osobom. O tym decyduje wyłącznie ustawodawstwo danego państwa.

Zgodnie z ustawodawstwem niemieckim zasiłek na dziecko jest wypłacany temu rodzicowi, który przyjął dziecko do swojego gospodarstwa domowego. Jeżeli dziecko zostało przyjęte do gospodarstwa domowego obu rodziców, to rodzice, którzy nie żyją stale oddzielnie, mogą uzgodnić między sobą w drodze postanowienia o uprawnieniu, które z nich ma otrzymywać zasiłek na dziecko. Jeżeli dziecko nie żyje w gospodarstwie żadnego z rodziców, to zasiłek na dziecko otrzymuje ten rodzic, który na bieżąco płaci (więcej) na utrzymanie dziecka.

Zgodnie z europejskimi przepisami koordynującymi decyzję o tym, któremu z rodziców należy wypłacać zasiłek na dziecko, należy podejmować według wyżej wymienionych niemieckich przepisów prawnych, jak gdyby oboje rodzice żyli w Niemczech.

Przykład:

- o Matka mieszka z dzieckiem we Francji i nie pracuje zarobkowo. Nie otrzymuje też emerytury/renty. Ojciec mieszka w Niemczech i pracuje zarobkowo w Niemczech.

Ze względu na pracę zarobkową ojca w Niemczech należy w pierwszej kolejności wypłacać niemiecki zasiłek na dziecko. Ponieważ dziecko żyje w gospodarstwie domowym matki, niemiecki zasiłek na dziecko przysługuje żyjącej we Francji matce.

Ciąg dalszy przykładu: Ponieważ dziecko żyje we wspólnym gospodarstwie domowym rodziców, potrzebne jest ich postanowienie o uprawnieniu. Rodzice postanowili, że uprawnionym jest pan Müller. Panu Müllerowi należy ewentualnie wypłacać zasiłek na dziecko w wysokości różnicy (oprócz austriackiego zasiłku na dziecko).

7. Jakie dokumenty należy przedłożyć?

Wniosek o zasiłek na dziecko musi być zasadniczo złożony pisemnie i być podpisany. W sytuacjach transgranicznych prosimy wykorzystywać formularze wniosku o niemiecki zasiłek na dziecko „Antrag auf Kindergeld (KG 1)”, „Anlage Kind” oraz „Anlage Ausland (KG 51)” które zawiera również zaświadczenie od pracodawcy. W przypadku wykonywania pracy na własny rachunek należy dodatkowo przedłożyć odpowiednie dokumenty (kopię zgłoszenia działalności gospodarczej, decyzję podatkową).

Jeżeli otrzymują Państwo niemiecką emeryturę/rentę lub niemieckie pobory emerytalne, to prosimy użyć „Anlage Ausland für Rentner und Waisen mit Auslandswohnsitz (KG 51R)”.

W przypadku dzieci w wieku powyżej 18 lat należy złożyć dalsze dokumenty w celu wykazania okoliczności do uwzględnienia. Prosimy przy tym o uwzględnienie objaśnień z punktu 11 w informatorze „Zasiłek na dziecko”.

Kasa Rodzinna sprawdza na podstawie Państwa danych we wniosku o zasiłek na dziecko, czy w Państwa przypadku potrzebne są jeszcze dalsze dokumenty lub formularze.

Najważniejsze formularze znajdują Państwo także w Internecie na stronie **www.familienkasse.de**. Można je pobrać, wypełnić na komputerze i wydrukować.

Wniosek można złożyć także do właściwej dla świadczeń rodzinnych zagranicznej instytucji w miejscu zamieszkania wnioskodawcy. Po wpłynięciu wniosku do właściwej zagranicznej instytucji, ta instytucja przekaże wniosek do właściwej Kasy Rodzinnej.

Identyfikacja osoby uprawnionej odbywa się zasadniczo za pomocą **niemieckiego** numeru identyfikacji podatkowej i jest wymagany we wniosku o zasiłek rodzinny. Ze względu na fikcję miejsca zamieszkania w rozumieniu art. 67 rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w związku z art. 60 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 987/2009 wynika roszczenie o nadanie numeru identyfikacji podatkowej, nawet w przypadku stałego pobytu za granicą. O numer identyfikacji podatkowej można ubiegać się w Centralnym federalnym urzędzie podatkowym. Numer ten umożliwia jednoznaczną identyfikację w postępowaniu administracyjnym i może przyspieszyć procedurę. Dalsze informacje na temat składania wniosków znajdziecie Państwo na stronie www.bzst.de.

Ciąg dalszy przykładu: W ramach wniosku obojga rodziców pan Müller składa podpisany formularz KG 51 oraz zaświadczenie od swojego pracodawcy. Jeżeli Kasa Rodzinna po zbadaniu wniosku uzna, że do podjęcia decyzji konieczne jest przedłożenie dalszych dokumentów, to zażąda ich od pana Müllera.

8. Jak przebiega wymiana informacji między instytucjami właściwymi dla świadczeń rodzinnych?

W przypadkach transgranicznych Kasa Rodzinna musi w ramach badania konkurencji praw porozumieć się z zagraniczną instytucją właściwą dla świadczeń rodzinnych w sprawie pierwszeństwa właściwości. Te instytucje są zobowiązane do wymiany informacji.

Ta procedura jest przewidziana w rozporządzeniach (WE) numer 883/2004 i numer 987/2009 i jest realizowana wyłącznie na poziomie właściwych (dla świadczeń rodzinnych) instytucji.

Ciąg dalszy przykładu: Kasa Rodzinna w ramach badania prawa do świadczenia zwraca się do austriackiej instytucji świadczeń rodzinnych i informuje ją o wniosku pana Müllera, aby także instytucja austriacka mogła przeprowadzić analogiczne badanie.

Obie instytucje po wymianie wymaganych informacji dochodzą do wniosku, że w pierwszej kolejności właściwa jest instytucja austriacka ze względu na wykonywaną w Austrii pracę zarobkową, a instytucja niemiecka jest właściwa dla udzielenia świadczenia rodzinnego tylko w dalszej kolejności.

9. O czym muszą Państwo poinformować Państwa Kasę Rodzinną?

Kiedy składają Państwo wniosek o zasiłek na dziecko, są Państwo zgodnie z § 68 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym względnie § 60 ust. 1 pierwszej księgi kodeksu socjalnego zobowiązani do bezzwłocznego informowania Państwa Kasy Rodzinnej o wszelkich zmianach Państwa sytuacji i sytuacji Państwa dzieci. Powiadomienia do innych organów (np. urzędu gminnego, biura meldunkowego lub urzędu skarbowego) nie wystarczają.

O zmianach muszą Państwo informować także wtedy, kiedy mające znaczenia dla decyzji dane były dotychczas przekazywane do Kasy Rodzinnej nie przez Państwa, lecz przez Państwa dziecko lub decyzja w sprawie Państwa wniosku jeszcze nie zapadła. Dotyczy to także tych zmian, o których dowiedzieli się Państwo już po zakończeniu pobierania zasiłku na dziecko, jeżeli mogą one wpływać z mocą wsteczną na Państwa prawo do zasiłku na dziecko.

W przypadkach transgranicznych muszą Państwo bezzwłocznie powiadamiać Kasę Rodzinną w szczególności wtedy, kiedy

- Państwo lub inny uprawniony podejmujecie zatrudnienie/pracę na własny rachunek lub przestajecie być zatrudnieni/pracować na własny rachunek,
- Państwo lub inny uprawniony jesteście delegowani przez pracodawcę do pracy w innym kraju,
- Państwo lub inny uprawniony zaczynacie lub przestajecie pobierać emeryturę/rentę,
- Państwo lub inny uprawniony lub dziecko przenosicie miejsce zamieszkania z jednego państwa do drugiego,
- Państwo lub dziecko opuszczacie dotychczasowe gospodarstwo domowe.

Prosimy o uwzględnienie przy tym także wskazówek dotyczących obowiązku informowania z punktu 2 w informatorze „Zasiłek na dziecko”.

Ciąg dalszy przykładu: Rodzina Müllerów przenosi swoje miejsce zamieszkania do Austrii. Pan Müller musi to bezzwłocznie zgłosić do Kasy Rodzinnej, ponieważ ta okoliczność wpływa na prawo do zasiłku na dziecko. Pan Müller traci prawo do niemieckiego zasiłku na dziecko.

10. Co jeszcze muszą Państwo wiedzieć?

Kasa Rodzinna sprawdza regularnie (co najmniej co rok), czy warunki wypłaty zasiłku na dziecko są jeszcze spełnione. W tym celu rozsyłany jest kwestionariusz. Należy go w odpowiednim czasie wypełnić i zwrócić wraz z wymaganymi dokumentami. Nie narusza to zobowiązania do **bezzwłocznego** powiadamiania Kasy Rodzinnej o każdej zmianie, która ma znaczenie dla prawa do zasiłku na dziecko.

11. Jakie środki odwoławcze są możliwe?

Jeżeli nie zgadzacie się Państwo z decyzją Kasy Rodzinnej, mogą Państwo wnieść w terminie odwoławczym zażalenie (*Einspruch*) (przeciwko postanowieniom podatkowoprawnym) względnie sprzeciw (*Widerspruch*) (przeciwko decyzjom socjalnoprawnym) pisemnie lub do protokołu we właściwej Kasie Rodzinnej. Dla zachowania terminu środek odwoławczy może zostać złożony także do właściwej dla udzielania świadczeń rodzinnych instytucji w innym państwie. Jeżeli środek odwoławczy nie zostanie uwzględniony, to Kasa Rodzinna wyda decyzję, która będzie mogła zostać zaskarżona.

12. Która Kasa Rodzinna jest właściwa dla Państwa?

Zasadniczo właściwa jest ta Kasa, w której rejonie Państwo mieszkacie lub macie zwykłe miejsce pobytu. W przypadkach transgranicznych, w których w odniesieniu do wnioskodawcy lub drugiego rodzica należy stosować ustawodawstwo ponadpaństwowe, obowiązują jednak szczególne właściwości. Mogą Państwo zapoznać się z nimi w poniższej tabeli:

Państwo	Dane kontaktowe właściwej Kasy Rodzinnej
Belgia Bułgaria Luksemburg Holandia Węgry	Bundesagentur für Arbeit Familienkasse Rheinland-Pfalz – Saarland 55149 Mainz DEUTSCHLAND Faks: +49 (681) 944 910 5324 www.familienkasse.de/mitteilungen
Francja Szwajcaria Czechy	Bundesagentur für Arbeit Familienkasse Baden-Württemberg West 76088 Karlsruhe DEUTSCHLAND Faks: (z Francji) +49 (781) 9393 697 Faks: (ze Szwajcarii) +49 (7621) 178 260 585 www.familienkasse.de/mitteilungen
Sieroty pełne względnie dzieci, które nie znają miejsca pobytu ich rodziców, zamieszkałe w Niemczech	
Austria Chorwacja Grecja Łotwa Słowacja	Bundesagentur für Arbeit Familienkasse Bayern Süd 93013 Regensburg DEUTSCHLAND Faks: +49 (851) 508 617 www.familienkasse.de/mitteilungen
Polska	Bundesagentur für Arbeit Familienkasse Sachsen 09092 Chemnitz DEUTSCHLAND Faks: +49 (3591) 661 878 www.familienkasse.de/mitteilungen
Wszystkie inne państwa członkowskie Unii Europejskiej/ Europejskiego Obszaru Gospodarczego	Bundesagentur für Arbeit Familienkasse Bayern Nord 90316 Nürnberg DEUTSCHLAND Faks: +49 (911) 529 3997 www.familienkasse.de/mitteilungen
Sieroty pełne względnie dzieci, które nie znają miejsca pobytu ich rodziców, zamieszkałe w państwie członkowskim UE/EOG lub w Szwajcarii	

Prosimy pamiętać o tym, że dla decyzji o Państwa prawie do zasiłku na dziecko ewentualnie właściwą może być inna Kasa Rodzinna. W przypadku miejsca zamieszkania/zwykłego miejsca pobytu w Niemczech właściwą jest ta Kasa Rodzinna, w której rejonie Państwo mieszkacie.

Ciąg dalszy przykładu: Dla wniosku o zasiłek na dziecko pana Müllera ze względu na jego transgraniczny związek z Austrią właściwą jest Kasa Rodzinna Bayern Süd.